

พระมหากษัตริย์ ในประเทศไทย

พิมพ์เพื่อบรรณาการ ในนาม

พระราชทานเพลิงศพ

นางเอก

พระยาพิทักษ์ชลหาญ ร.ม.

๑๑๓.๑๕๑๓ (พิมพ์ สิทธีสารีบุตร)

ค ๒๕๒ ๑๖๑๖

ณ เมรุวัดประยูรวงศาวาส ชมบุรี

วันจันทร์ที่ ๑๒ เมษายน ๒๔๙๗

ด้วยอักษรพิมพ์

จาก แดงอวดใจใคร่ พงษ์ ๕ ๓๕

พระมหากษัตริย์ในประเทศไทย

พิมพ์เพื่อประกอบการ ในงาน

พระราชทานเพลิงศพ

นาวาเอก

พระยาพิทักษ์ชลหาญ ร.น.

(พัน สิทธิสาริบุตร)

ณ เมรุวัดประยูรวงศาวาส ธนบุรี

วันจันทร์ ๑๒ เมษายน ๒๔๙๗

หอสมุดแห่งชาติสำนักงานครุฑสีมา

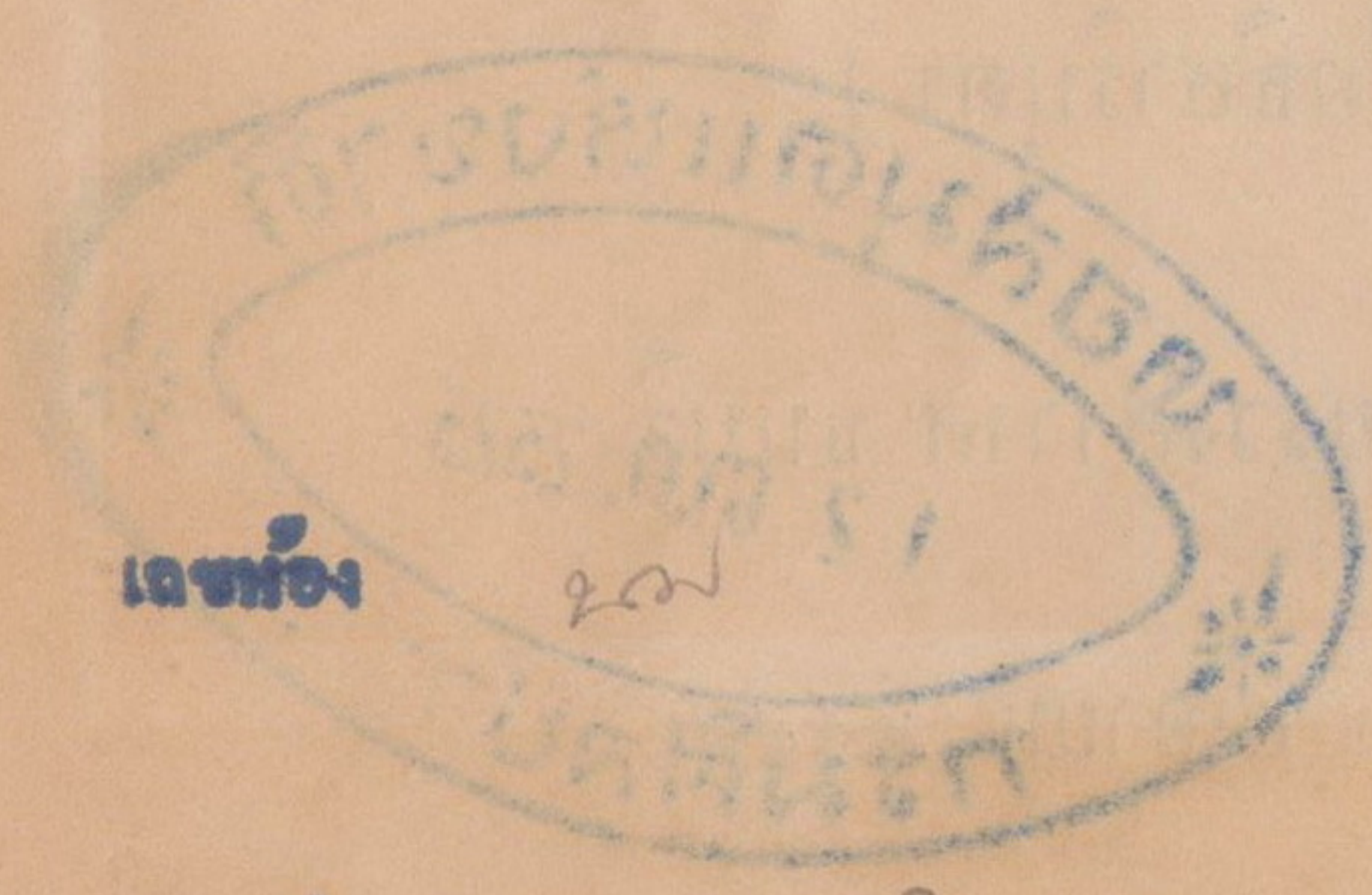
มูลนิธิโครงการหลวง

มูลนิธิโครงการหลวง

มูลนิธิโครงการหลวง

มูลนิธิโครงการหลวง

มูลนิธิโครงการหลวง

เลขที่ ๙๒๓.๑๕๙๓
๙๒๕๒ นพ

เลขทะเบียน M. ๐๐๗๕๒๒๒

นาวาเอก พระยาพิทักษ์ชลหาญ ร.น.

(^พพน สีทธีสารีบุตร)

ชาติะ พ.ศ. ๒๔๒๕

มรณะ พ.ศ. ๒๔๕๗

คำนำ

เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๗ ข้าพเจ้า
ได้ไปพูดที่ สมาคมชาวอเมริกัน ในประเทศไทยเรื่อง
“พระมหากษัตริย์ในประเทศไทย” บัดนี้ นาย
ประสิทธิ์ สิทธิสาริบุตร ได้มาหาข้าพเจ้าในนาม
ของบรรดาบุตรหลานของท่านเจ้าคุณพิทักษ์ชลหาญ
ขออนุญาตแปลเรื่องนั้นเป็นภาษาไทย เพื่อพิมพ์
แจกในงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าคุณพิทักษ์ชล-
หาญวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๔๕๗ ข้าพเจ้ารู้สึกเป็น
เกียรติและมีความยินดีมาก จึงได้อนุญาตตามความ
ประสงค์ อนึ่งข้าพเจ้าได้เคยรู้จักคุ้นเคยกับเจ้าคุณ
พิทักษ์ชลหาญแต่เคารพท่านในฐานะเป็นผู้ใหญ่ ทำ
ให้ข้าพเจ้ามีความดีใจเป็นทวีคูณ ส่วนการแปล
เป็นภาษาไทยนั้นคุณประสิทธิ์ได้มอบให้เป็นธุระของ

ข้าพเจ้า ในเรื่องการแปลภาษาอังกฤษเป็นไทยนั้น
 ข้าพเจ้า ได้เคยชมพระปรีชา สามารถ ของหม่อมเจ้า
 นิกรเทวัญ เทวกุล ในระหว่างที่ได้เคยรับราชการร่วม
 กันมา จึงได้ไปทูลขอให้ทรงแปลให้ด้วย ท่านก็ได้
 ทรงพระกรุณา ส่วนกลอนไทยที่แปลจากกลอนของ
 จินตกวอังกฤษนั้น ข้าพเจ้าได้ขอให้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์
 ปราโมชแต่งให้

ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า ถ้ามีงานวิถีนิดที่เจ้าคุณ
 พัทธกษชลหาญจะทราบถึงเจตนาที่บรรดาบุตรหลาน
 ของท่าน ได้มีศรัทธาบำเพ็ญกรณียกิจ เป็นสัญญา
 ลักษณะแห่ง ความกตัญญูกตเวทีที่ท่านได้เลี้ยงดูและ
 เกื้อกูลมาตั้งแต่เล็กจนใหญ่แล้ว ท่านคงจะรู้สึก
 ปลาบปลื้มในบรรดาบุตรหลานที่ท่านเป็นอันมาก
 ในที่สุดนี้ ขออำนาจแห่งคุณพระรัตนไตรจง

ค

ดลบันดาลให้เจ้าภาพในงานนี้ ได้บรรลุถึงซึ่งความ
ประสงค์ทุกประการเทอญ

วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๗

ศัลโวภพ

(พระยาศรวิสารวาจา)

พระมหากษัตริย์ ในประเทศไทย

พระยาศรีวิสารวาจา

แสดงปาฐกถา ณ สมาคมชาวอเมริกัน กรุงเทพฯ

อังคาร ๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๗

(คำแปล)

๓. “รัฐ” นั้น ตามความหมายในปัจจุบัน ย่อม
เกินความถึงการมองค้ประกอบ ๓ ประการ คือ (๑)
คณะบุคคลหรือกลุ่มชน ซึ่งมีความสัมพันธ์รวมกันด้วย
ความผูกพันข้ออย่างใดอย่างหนึ่ง (๒) อาณาเขตค่อน
แน่นอน (๓) อดัดระภาพเต็มบริบูรณ์ สำหรับเรื่อง
ที่จะกล่าวในวันนี้ จะขอพูดถึงแต่องค์ประกอบอัน
แรกเท่านั้น เป็นธรรมดาอยู่แล้วที่คณะบุคคลหรือหมู่
ชนใด ๆ ก็ดี ย่อมมีวิธีการที่จะแสดงออกซึ่งความคิด
เห็นของตน โดยลักษณะข้ออย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าจะให้
แต่ละคนในคณะ ต่างออกความเห็นพร้อมกัน ในปัญหา

โดยปัญหาหนึ่งแล้ว ผลที่ได้รับก็คือความสับสนอลหม่าน
 ด้วยเหตุนี้จึงเกิดมีความจำเป็นต่อกรมผู้แทนราษฎร
 ซึ่งได้รับ มอบอำนาจจากคน หั้นหรือพวกหนึ่ง ให้เป็นตัวแทน
 ของเขาเหล่านั้น ในการนัดบัญญัติ เป็นทพดังเกิด
 ว่า ผู้แทนเหล่านั้น แต่ละคนได้รับเลือกจากคนพวกหนึ่ง
 หรือหมั้นหนึ่งเท่านั้น และว่าตามความเป็นจริงแล้วหา
 ได้เป็นตัวแทนของประชาชนทั่วไปทั้งหมดไม่

ตามโครงของรัฐธรรมนูญในปัจจุบันนั้น นอกจากฝ่ายนิติ
 บัญญัติแล้ว รัฐยังมีสถาบันที่เป็นอิสระระลอก ๒ สถาบัน
 ซึ่งต่างทำหน้าที่ต่างกัน ข้าราชการหมายถึงฝ่ายบริหาร
 และฝ่ายศาลยุติธรรม สถาบันแต่ละสถาบันนั้นยอมทำ
 หน้าที่สำคัญอย่างใดในรัฐ แต่ก็กล่าวไม่ได้ว่าสถาบัน
 ใดเป็นทรูมแห่งหน้าที่ทั้งหมดของรัฐ ด้วยเหตุนี้จึงไม่
 มีสถาบันใดที่พอถือได้โดยถูกต้องว่าเป็นตัวแทนของรัฐ
 ทั้งหมด

๒. เมื่อมีการออก กฎหมายก จำเป็นจะต้อง ประกาศ

ให้ประชาชนทราบ นอกจากนั้นรัฐใด ๆ ก็ด จะอยู่
 โดดเดี่ยวโดยไม่มีความสัมพันธ์กับรัฐอื่นๆ ก็ไม่ได้ เมื่อ
 มีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างรัฐเกิดขึ้นแล้ว ก็จำเป็น
 ที่จะต้องพิจารณาหาวิธีการ ที่จะ แสดงความ ประสงค์ ของรัฐ
 หนึ่งให้อีกรัฐหนึ่งทราบ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า โดยวิวัฒนาการ
 การตามธรรมชาติและตามเหตุผลตนเอง ดังซึ่งเป็น
 ลักษณะพิเศษ แห่งความ เป็นอัน หนึ่งอัน เดียวของรัฐจึง
 บังเกิดขึ้น ลักษณะพิเศษแห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียว
 กันของรัฐดังกล่าวนี้ เป็นอำนาจสูงสุดในประเทศทำให้
 สามารถออกกฎหมายและรักษา ความสงบเรียบร้อยใน
 อาณาเขตได้ และสามารถดำเนินการติดต่อสัมพันธ์
 กับต่างประเทศได้ด้วย ในสาธารณรัฐก็มีประธานา
 ธิบติเป็นประมุข ในรัฐระบอบราชาธิปไตยก็มีพระ
 มหากษัตริย์เป็นประมุข ระบอบการปกครองอาจแตก
 ต่างกันได้ แต่ทั้งประธานาธิบดีและพระมหากษัตริย์ก็
 กระทำหน้าที่อย่างเดียวกัน และอย่างน้อยในแง่กฎหมาย

แล้ว ถอดความเป็นแบบฉบับบทคัดของประชาชน
ซึ่งทั้งสองอย่างนี้เป็นมโนทัศน์

๓. ในประเทศไทยเรามี พระมหากษัตริย์ปกครองกัน
มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ เมื่อคำนึงถึงสภาพการที่เป็นอยู่
ในอดีตแล้วก็จะเห็นได้ว่า ประเพณีของเราอนันตมหิต
ผลสนับสนุนให้เป็นเช่นนั้น ในสมัยต้นๆ แห่งประวัติ-
ศาสตร์ คนเราต้องต่อสู้ เพื่อดำรงดำรงชีวิตอยู่ได้
จึงจำเป็นที่จะต้อง หาผู้นำ ซึ่งจักสามารถ รวบรวมหมู่
คณะให้เป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกัน และดำรง
ให้ความคุ้มครองป้องกันภัยได้ด้วย ผู้นำเช่นนั้นแหละ
ที่มาเป็นกษัตริย์ จน เมื่อสังคมได้รับการคุกคามจาก
ภัยแห่งการรุกราน ก็เป็นหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ที่
จะต้องนำราษฎรออกต่อสู้ เพื่อบอกกันเขาเหล่านั้นให้
พ้นจากศัตรู จากเหตุผลอันเห็นได้ว่า ความจำเป็น
โดยแท้จริง ได้เร่งเร้าให้ประชาชนเลือกกษัตริย์ เพื่อ
ได้ทรงเป็นผู้นำทั้งในยามสงบและในยามสงคราม และ

การเป็นกษัตริย์ ในประเทศนี้ก็ได้ดำเนินไปในทางที่ทรง
 ปกครองราษฎรอย่างฉันทบิดากับบุตร แม้จนถึงสมัย
 น ในรัชสมัยพระปรมานุชิตของพระมหากษัตริย์ไทย
 (หลายพระองค์) ก็ยังมีคำว่า “อเนกชนนิกรัตโมธม
 ฒมต” อยู่ด้วย ซึ่งหมายความว่า “ผู้ทรงรับ
 เดอกด้วยความพร้อมเพรียงจากประชาชน” ตามความ
 จริงประเพณีการเดอก หรือรับรองผู้ที่จะเป็นพระมหา-
 กษัตริย์นั้น ก็ยังคงปฏิบัติกันตลอดมาจนทุกวันนี้ เมื่อ
 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นเถลิงราชย์
 ได้มีการประชุมพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการ
 ชนผู้ใหญ่ และที่ประชุมได้ตกลงเป็นเอกฉันท์ ถวาย
 ราชสมบัติแด่พระองค์ ต่อมาเมื่อได้ไช้ระบอบราชาธิป-
 ไตยภายใต้รัฐธรรมนูญใน พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว การ
 เดอกพระมหากษัตริย์ก็ดำเนินไป ตาม กฎมณเฑียร บาด
 ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ และโดย
 ความเห็นชอบของรัฐสภา

จากแผ่นศิลาจารึกสมัยกรุงสุโขทัย ในรัชสมัย
 ของพ่อขุนรามคำแหงพระมหากษัตริย์ผู้เรืองนาม เรา
 อยู่ในฐานะที่ จะทราบถึงชนบ ธรรมเนียม ประเพณี บาง
 ประการ ของคนไทยในสมัยนั้นได้บ้าง ข้าพเจ้าขอยก
 เอาความตอนหนึ่งในพระนิพนธ์ว่าด้วย “บรรดาศักดิ์ของ
 คนไทยแต่ก่อน ในเรื่อง ตำแหน่งหน้าที่ ของ พระมหา-
 กษัตริย์” ซึ่งพระบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนพทยดาภณฑิ
 ยากร ทรงนิพนธ์ไว้ (ในหนังสือจดหมายเหตุของ
 ดยุกเดอมาคม เดม ๓๖ ตอน ๒ เดือน ธันวาคม ๒๔๕๐)
 นั้นมากดาดังนี้

“คนไทยแต่ก่อน น ามธรรมเนียมประเพณีเดิมของ
 ตนในเรื่องหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์
 ทรงเป็นผู้นำออกรบพุ่งในเวดามศักดิ์ เป็นประจักษ์พอ
 ของราษฎรในเวดาดังบังคับ ราษฎรทูลปรึกษาหารือ
 ได้ทุกอย่าง และทุกคนเคารพเชื่อฟังพระราชวินิจฉัย
 นอกจากน ามราษฎรจะเข้าเฝ้าก็ได้ ทงนเราทราบจาก

หลังกัดดาจารกด้วยว่า มชองแขวนไว้หน้าพระราช
 ฐานเมืองสุโขทัย เพอราชูรจะไดคชนเมอคองการ
 ความชวยเหลือ หรือคองการรอกทกชชอความเปน
 ธรรมจากพระมหากษัตริย์ ธรรมเนยมทจะรอกทกช
 ชอความ เปนธรรมจากพระ มหากษัตริย์ นยงคกงมคคอด
 มาจนกระทั่งได มีการเปดียนแปดงระบอบ การปกครอง
 ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยแปรรูปไปบางเดกน้อย ในรัชสมัย
 ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และ
 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวน เทนทจะม
 มชองแขวนไว้ ไดมคารวจหลวงยนอยหน้าพระบรม
 มหาราชวง เพอรับคารองทกชสุดคไครจะถวาย ”

พระนามาภิไธยของพระเจ้าขุนรามกำแหง ตามท
 ราชูรของพระองค์เรยกว่า “พ่อขุนรามกำแหง” นน
 กัดนบด้นนชออาจางบนนอยในควเดว ค่ำว่า “พ่อ”
 หมายถึง “บิดา” “พ่อขุน” กมนยเปน “ราชาชง
 เปนพ่อ”

๔. ความสัมพันธ์ ในระหว่าง พระมหา กษัตริย์ ผู้ ทรง
ปกครองกับราษฎรชาวแผ่นดิน ในลักษณะบิดา กับบุตร
เมื่อกาลเวลาได้ล่วงมา ก็ยังให้เกิดมทรศนะในเรื่อง
ราชธรรมของพระมหากษัตริย์ชน ข้าพเจ้าใคร่จะขอ
ยกเอาข้อความ บางตอนจาก บทพระนิพนธ์ของพระวร-
วงศ์เธอ กรมหมื่นพทยดาภณฑิยาภรณ์ เรื่อง “มทรศนะ
ของคนไทย แต่ก่อนในเรื่องตำแหน่งหน้าที่ ของพระมหา
กษัตริย์” นั้น ซึ่งมากด้าวอก ณ ที่นี้

“สิ่งที่ทำให้ระเบียบพื่อเมืองนเป็นแบบฉบับสืบต่อ
มากคือ พระคัมภีร์ธรรมศาสตร์ (จากภาษาบาลี
ธรรมศาสตร์) ซึ่งเราได้รับมาจากมอญ กำเนิดของ
พระคัมภีร์ธรรมศาสตร์นั้น อาจเก่าแก่มาก แต่ความนิยม
ที่จะให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระธรรมกษัตริย์นั้นคงจะ
มีมาก่อนชนไปอีก เป็นเรื่องทมาจกัฉนวนเก่าแก่ของ
พระไตรปิฎกแห่งทมิฬกาย ซึ่งไรชเดวิดประมาณว่า
มีชนแต่ศตวรรษที่ ๕ ก่อนคริสต์ศักราช คัมภีร์พระ

ธรรมเนียมดำตรกต่างถึงพระมหากษัตริย์ว่า เป็นผู้ทรง
 ธรรมเนียมกราช และมหาสมมตราช (เป็นผู้ที่ได้รับเลือก
 ขึ้น) ตั้งอยู่ในราชธรรม ๑๐ ประการ ทรงเบญจาง-
 คกระศีลเป็นปรกติ และอชฏางคกระศีลเป็นอุโบสถศีล
 ประกอบด้วยพระเมตตากรุณาแก่สัตว์ทั้งปวง แล้วยังทรง
 พระอด้าหะมณะดีการ ซึ่งคัมภีร์พระธรรมดำตรและ
 ทรงไว้ซึ่งประเพณีธรรมดำตรประการ คือพิจารณาซึ่ง
 ความชอบความผิดแห่งผู้กระทำให้เป็นประโยชน์แก่พระ
 องค์ ๑ ทนบำรุงบุคคลผู้มศีล ๑ ประมุขมาซึ่งพระราช
 ทรมณ์ โดยยุติธรรม ๑ รักษาพระนครราชเสมาให้คู่ช
 เกษมโดยยุติธรรม ๑” ดังนี้

อินทศพิชราชธรรมทได้กล่าวมาข้างต้นนั้น กคช

- (๑) ทาน การให้เฉพาะบุคคล
- (๒) ศีล รักษาใจศีล
- (๓) บริจาค สละให้เป็นสาธารณประโยชน์
- (๔) อาชชว ชอบตรง

- (๕) มัททว อ่อนโยน
 (๖) คปะ เพียรพยายามต่างชั่ว
 (๗) อโกธ ไม่โกรธไม่ฉุน
 (๘) อวิหิงสา ไม่เบียดเบียนพพยาบาท
 (๙) ชนติ อุตุน
 (๑๐) อวิโรธ ไม่ผิดยุตติธรรม

เบญจางคกะศีล หรือศีลห้าทกถาวรมาฆาวัน
 โดยนัยกคถายกนมากกบศีลหรือข้อห้ามสืบประการของ
 ของคริสต์ศาสนา หากแต่มีลักษณะเป็นเชิงให้บุคคล
 รับผิดชอบปฏิบัติเอาเอง ในวันธรรมดานั้น ผู้เป็น
 พดเมองดยอมจะถือศีลห้า ถาวรคณ

- (๑) ข้าพเจ้าจะเว้นเสียซึ่งการฆ่าสัตว์
 (๒) ข้าพเจ้าจะเว้นเสีย ซึ่งการถือเอาทรัพย์สินสมบัติของ
 ผู้อื่น
 (๓) ข้าพเจ้าจะเว้นเสียซึ่งความผิดตกเมยทาน
 (๔) ข้าพเจ้าจะเว้นเสียซึ่งการกล่าวคำเท็จ

(๕) ข้าพเจ้าจะเว้นจากการดื่มขงสุราและเมรัย
 ในวันธรรมสวนะ หรือวันอุโบสถนั้น อาจรับ
 คัดเพิ่มชนถึงแปดชอคงทเรียกว่า อษฎางคกะคัด
 คัดทอเพิ่มชนอก ๓ ชอน คอ

(๖) ข้าพเจ้าจะเว้นเสียขงการบริโภค อาหารในเวดา
 วิกาด

(๗) ข้าพเจ้าจะเว้นเสีย ขงการพอนราชิบริอง และใช้
 เครองหอม

(๘) ข้าพเจ้าจะเว้นเสียจากการนงนอนบนเตียงตงอน
 ไมล์มคอร

คัดทเพิ่มชนอกด้ามชอน ออกจะเพ่งเตงไหมท
 เป็นบรรพชตอยูวดรบปฏิบัต แต่คฤหัสถ์กถอคัดทเพิ่มชน
 นดวยชวครงคราวหรือในบางวัน ความหมายขงเวดา
 วิกาดทไมล์มคอรบประทานอาหารนง ไดแปลความว่า
 อาหารตางๆ ควรตองรบประทานไห้เสร็จด้นกอนเทียง
 เมอพนเทียงไปแลวไมล์มคอรบประทาน เหตุผลทมคัด

๒๕๔ ๒ ขอนกคงเพื่อจะไม่ให้ภิกษุไปเที่ยวรบกวนประชาชน ซึ่ง
 ๒ จะต้องประกอบอาหารถวาย ส่วนข้อ (๗) ห้ามฟ้อน
 ๒ ๒ รำทำเพลงและการใช้เครื่องหอม กับข้อ (๘) ห้าม
 ๒ ๒ การนอนบนเตียงตั่งสูงนูน คงจะมีความมุ่งหมายไปใน
 ๒ ๒ ทางฝึกให้เป็นผู้อดทนและมกน้อย

๕. ตามข้อความที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าตาม
 ๒ ๒ ประเพณีของไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ นำราชธุระ
 ๒ ๒ ของพระองค์ โดยนัยที่พระองค์ทรงเป็นประมุขบิดาของ
 ๒ ๒ ราชบุตรทั่วกัน ในเมื่อราชบุตรตกทุกข์ได้ยาก ก็ด้วย
 ๒ ๒ พระราชหฤทัยร่วมด้วย และทรงไถ่মনัสยัตด้วยเมื่อ
 ๒ ๒ ราชบุตรประสบโชคชัยและความสำเร็จ ความจริง
 ๒ ๒ พระชนมชีพ และพระราชกิจประจำวันของพระองค์ย่อม
 ๒ ๒ พัวพันใกล้ชิดกับความเป็นอยู่ของราชบุตร และเพื่อทรง
 ๒ ๒ สามารถปฏิบัติราชการของพระมหากษัตริย์ด้วยดี พระ
 ๒ ๒ องค์จึงทรงตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม และรักษาไว้
 ๒ ๒ ซึ่งประเพณีทศธรรมดีประการนั้น ถ้าเราศึกษาทศพิช

ราชธรรม และประเพณีธรรมดีประการข้างตนให้
 ละเลยดองแหว่ง เราขอยอมจะเห็นได้ว่าจุดประสงค์
 อันสำคัญของการงานเหล่านี้ ก็เพื่อเป็นหลักประกัน
 ที่จะให้พระมหากษัตริย์ได้ทรงมีไวพริบรอบ ซึ่งความมั่งคั่ง
 มั่งคั่งจะ ความเที่ยงธรรมไม่ลำเอียง ความเผื่อแผ่
 เมตตากรุณา รวมทงมั่งคั่งธรรมเป็นอย่างดี หรือ
 อภินิหารหนึ่งก็เพื่อให้พระองค์เป็นเหมือนหนึ่ง ศูนย์รวม
 ของคุณธรรมทั้งปวง อันเป็นทศคารพนบถอันอยู่แล้ว
 ทั่วไปในประเทศ ด้วยความมุ่งหวังว่า ในระบบการ
 ปกครองของบุคคลที่ทรงคุณธรรมดังกล่าวนี้ จะเกิด
 ผลอันดีและความร่มเย็นเป็นสุข

แต่เมื่อมนุษย์เรายังคงมีลักษณะดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้
 ในทางปฏิบัติแล้วจะให้ผลดีเลิศเต็มบริบูรณ์นั้นย่อม
 ไม่ได้ ถ้าหากมีผลดีได้บางอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ควรจะ
 เป็นที่พอใจแล้ว ขอทูลทูลจากดาวน เป็นจริงไม่
 เฉพาะแต่สำหรับประเทศนี้เท่านั้น หากคงเป็นจริง

สำหรับประเทศต่าง ๆ ทั่วไปในโลกด้วย

๖. ข้าพเจ้าได้พยายามที่จะให้ท่านมีความเข้าใจในมรดก
ฐานที่ประเทศไทย เราได้ก่อตั้งสถาบัน ราชบัณฑิตยสถาน
ปัญหาว่า พระมหากษัตริย์ของเราได้ทรงบำเพ็ญ
พระองค์ให้เหมาะสมเท่าที่ควรหรือไม่ การที่จะให้คำ
ตอบครบถ้วนถึงทุก ๆ สมัยในประวัติศาสตร์นั้น เป็น
สิ่งที่ทำได้ยาก พระมหากษัตริย์ของเราบางพระองค์
ก็ประเสริฐยิ่ง บางพระองค์ก็หาได้ทรงบำเพ็ญพระองค์
ให้เหมาะสมเท่าที่ควรไม่ แต่สำหรับพระราชวงศ์จักรี
ในปัจจุบันซึ่งได้เริ่มต้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๒๕ นั้น ย่อมจะ
กล่าวได้โดยจริงว่าทุก ๆ รัชกาล ได้ก่อให้เกิดประโยชน์
แก่ประเทศชาติ แต่พระมหากษัตริย์องค์ใน
พระราชวงศ์ น สืบมา ควรที่จะกล่าวถึง โดยเฉพาะ
ข้าพเจ้าหมายถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาล
ที่ ๕ หรือตามที่เรียกกันว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว กับพระราชโอรสของพระองค์ คือพระบาท

สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๗. เมื่อพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ (พระพุทธ
เลิศหล้านภาไลย) พระบรมชนกนาถเสด็จสวรรคต
ลงในปี พ.ศ. ๒๓๖๗ นั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ทรงมีพระชนมายุเพียง ๒๐ พรรษาเท่านั้น
และทรงผนวชอยู่ แม่พระองค์จะทรงเป็นรัชทายาทอื่น
ก็คงต้องแท้จริงที่จะทรงราชย์สืบสันตติวงศ์ต่อไป แต่
มิได้ทรงพยายามที่จะเรียกร้องเอาตามสิทธิ์ของพระองค์
พระเชษฐาจึงได้ขึ้นทรงราชย์ เป็นพระบาทสมเด็จพระ
รามาธิบดีที่ ๓ (หรือพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) พระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคงทรงผนวชอยู่เป็นเวลาด
ถึง ๒๖ ปี ในระหว่างระยะเวลานั้นได้ทรงใช้เวลาดึกษา
ไม่เฉพาะแต่หลักพระพุทธศาสนาเท่านั้น หากยังได้ทรง
ศึกษาประวัติศาสตร์ และ ขนบธรรมเนียมประเพณี ของ
ประเทศไทย ทรงศึกษาภาษาอังกฤษ และ อาคัยภาษา
อังกฤษนั้น ทรงศึกษาคณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ และ

วิทยาการแขนงอื่นๆ ซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักในประเทศไทย
ได้ทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชาทั้งหลายที่ได้อศึกษานั้น ใน
เวลาต่อมา สามารถตรัสภาษาบาลี และภาษาอังกฤษได้
คล่อง ในวิชาดาราศาสตร์ก็ทรงสามารถคำนวณหา
เวลาอันแท้จริงของสุริยุปราคา ซึ่งปรากฏในภาคใต้
ของประเทศไทยในปี ๒๔๑๓

ในปี พ.ศ. ๒๓๙๔ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้า
อยู่หัวเสด็จสวรรคตลง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ทรงรับเชิญให้ทรงระดมมณฑล ชนทรงราชย์
พระองค์ทรงตระหนักพระราชหฤทัยว่า ในสมัยนั้น
ประเทศตวันตกกำลังแผดฤทธิ์จักรพรรดินิยม มาทางควัน
ออก เนื่องจากสงครามฝิ่น ประเทศจีนต้องเปิดเมือง
ทำให้ต่างชาติเข้าไปทำการค้าขาย และประเทศญี่ปุ่นก็
ต้องเปิดเมืองท่าของตนในลักษณะที่ถูกบังคับเช่นเดียว
กัน พระองค์ทรงเล็งเห็นว่า ถ้าไม่ทรงจัดการให้ทันท่วงที
ประเทศเราก็คงจะต้องประสบชะตากรรมอย่างเดียวกัน

ชึ่งก็ไม่มีใครจะทราบได้ว่า ผลในที่สุดจะเป็นอย่างไรต่อไป
 ฉะนั้น ด้วยการตกลงพระราชหฤทัยยินยอม
 เองได้โปรดเกล้าฯ ให้คนต่างดาวเข้ามาทำการค้าขาย
 ได้ในประเทศ และด้วยการทำดังนี้ ได้ทรงช่วย
 ให้ประเทศไทยรอดพ้นจากการเป็นเมืองขึ้นของชาวต่าง
 ประเทศ ในรัชกาลนี้ได้อาศัยอำนาจพระราชไมตรีกับ
 ต่างประเทศ และได้เปิดการค้าสัมพันธ์ทางทูตกับประเทศ
 อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา โรงพิมพ์
 หนังสือออกได้จัดตั้งขึ้น ถนนหนทางและคลองก็ได้สร้าง
 ขึ้น และมีการจ้างชาวยุโรปและชาวอเมริกามา
 เป็นตามบ้าง เป็นผู้แปลหนังสือบ้าง เป็นครูฝึกสอน
 ทหารและตำรวจบ้าง การทหารและการตำรวจ
 นั้นก็ได้ทรงเริ่มคิดเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามแบบแผนในยุโรป
 ทั้งยังได้ทรงทำการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญยิ่ง ในราช
 ประเพณีของพระมหากษัตริย์ออกอย่างหนึ่งด้วย คือตาม
 ธรรมเนียมมณฑลมาเป็นเวลาช้านาน บรรดาข้าราชการ

ของคมนาพระพัฒน์นัตยาถวาทความจงรักภักดีต่อพระ
 มหาเกษตรัย และมาจนถึงเวदानน พระมหาเกษตรัย
 ไม่เคยเสวยน้ำพิพัฒน์นัตยาให้แก่ราชกุมาร โดยตั้งสัจจะ
 ว่า จะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจให้เป็นประโยชน์แก่
 ประชาชาติ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
 เป็นพระมหาเกษตรัยพระองค์แรกที่เสวยน้ำพระพิพัฒน์
 นัตยา ทรงตั้งสัจจะให้แก่ประชาชาติ

๘. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
 มีความรู้ในทางโหราศาสตร์เป็นอย่างดี เมื่อเสด็จ
 กลับจากการไปทอดพระเนตรสุริยุปราคาทมิฬใต้ ทรง
 พระประสูติหวัดและไข้จับ ทรงทราบจากการคำนวณ
 ได้ว่าการพระประสูติครั้งนั้นจะเป็นที่สดแห่งพระชนมายุ
 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้บรรดาเสนาบดี
 เขาเผ่าทอดอองชุดพระบาท แดงมพระราชดำรัส
 ดังแต่ดงพระราชประสงค์ว่า ในการเดอกลัรรมุสับ
 ดันองพระองค์นั้น ขอบให้คิดคำนึงถึงแต่ความเรียบ

รอยม่นกงของพระราชอาณาจักรเป็นประมาณ ส่วน
 ผู้ที่จะรับราชสมบัติสนองพระองค์ จะเป็น พระเจ้าน้องยา
 เชอกได พระเจ้าหลานยาเชอกได ขอแต่ให้ได้เป็น
 ทรมเย็นเป็นสุขแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ส้มเต๋จพระเจ้า
 ลูกยาเชอนน พระชันษายังทรงพระเยาว์นัก ให้
 บรรดาเสนาบดีพิจารณาให้จงหนักว่า จะทรงบังคับ
 บัญชาราชการบ้านเมืองได้หรือ ต่อจากนั้น ได้
 ไปรดเกล้า ฯ ให้จัดพระราชกระแด้งเป็นคำอาดาและ
 ขอขมาคณะสงฆ์ ในคำอาดาและขอขมาคณะสงฆ์
 ตอนหนึ่งมีความว่า “ความตายใด ๆ ของสัตว์ทั้งหลาย
 ความตายนั้นไม่น่าอัศจรรย์ เพราะความตายนั้นเป็น
 ธรรมดาของสัตว์ทั้งหลาย...” ยังทรงกล่าวด้วยว่า
 “แม้กายของดิฉันจะกระสับกระส่ายอยู่ จิตต์ของดิฉัน
 จักไม่กระสับกระส่าย”

ท่านทั้งหลายคงจะสนใจที่จะได้ทราบว่า บุคคลใน
 สมัยเดียวกันกับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เขามีความคิดเห็นเกี่ยวกับพระองค์อย่างไรบ้าง เซอร์
 จอห์น เบาริง ผู้สำเร็จราชการเมืองฮ่องกง ซึ่งได้
 เข้ามาในประเทศไทย เพื่อเจรจาสัญญาที่ประเทศเราได้
 ทำกับประเทศอังกฤษ ได้เขียนหนังสือเรื่องเมืองไทย
 ไว้เล่มหนึ่ง ท่านผู้นั้นได้กล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระ
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มขอความดังนี้ “เป็นตัวอย่าง
 ที่หายากและเด่นยิ่ง ของพระมหากษัตริย์ ทางตะวันออก
 ที่ได้ทรงอุทิศเวลาและความสามารถเพื่อศึกษาวรรณคดี
 และปรัชญาของชาวตะวันตกจนเป็นผลสำเร็จเป็นอย่างดี”
 นายคบบิด. เอ. อาร์. วิต ผู้เคยเป็นกงสุลใหญ่
 อังกฤษในประเทศไทย เขียนไว้ในหนังสือ “ประวัติ
 ศาสตร์ของเมืองไทย” (ค.ศ. ๑๙๒๖) หน้า ๒๗๘ ว่า
 “พระรามาธิบดี & เป็นบุคคลที่เด่นอยู่มาก ทรง
 ภาษาอังกฤษได้คล่องแคล่ว และทรงพระอักษรในภาษา
 นั้นได้ในจำนวนที่ล้นเหลือด้วย แม้ในบางประการพระ
 องค์ยังทรง เกรงครัด ยุติชอบบทรรมนิยมประเพณี

เต็ม แต่ในเรื่องที่สำคัญทุกเรื่อง พระองค์ทรงเลือก
ข้างฝ่ายที่จะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าเสมอไป”

ตามข้อความที่ได้อ่านมาแล้ว ท่านย่อมมองเห็น
ภาพของชายผู้หนึ่งอายุ ๕๗ ปีได้ (ทรงมีพระชนมายุ
เท่านั้น เมื่อแอนนาได้เข้าเฝ้า ฯ เป็นครั้งแรก) ผู้ซึ่ง
โดยความไม่ เห็นแก่ตนเอง ได้สละดีทชีในราช
บัลลังก์เมื่อมีอายุเพียง ๒๐ ปีเท่านั้น และได้อุทิศเวลา
ถึง ๒๖ ปีแห่งชีวิต ให้แก่การศึกษาวรรณคดี แล
มีความ รอบรู้ในวิชา ที่ได้ศึกษา ดจนกระทั่ง เป็นที่นับถือ
ว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชาเหล่านั้นทั้งนั้น ครั้นเมื่อได้
รับมอบพระราชภาระให้เป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้ว ก็ได้
ทรงเลือกเอา นโยบาย อันดีเยี่ยมที่มีภาพ เปิดให้คนต่าง
ต่างเข้ามาทำการค้าขายได้ในประเทศ และด้วยการ
ทำดังนี้ ได้รักษา ประเทศ ของเราให้พ้นจากครอบครอง
ของต่างประเทศไว้ได้ ทรงดำเนินในความยุติธรรม
อยู่มาก จนกระทั่งได้นำเอาประเพณีที่พระ

มหาภคตยทรวงถอนาพพฒนลตยาให้แก่ประชาชาติมา
 ไซ้ เป็นการตอบแทนทธาราชาการใดคมนาพระพพฒน
 ลตยาถววยความจงรกกภกคตอพระองค์ และแม่ใน
 ขณะเมื่อจะลวรรคต ยิงทรงมีพระลตแนวนแนมนคง
 และมพระราช กระแล้ แะนำแกบรคาล์นาคในเรอง
 การเลอกลรรผู้ลบสนองพระองค์ให้เลอกเอาแต่บุคคลท
 คทลุด ทจะ ลามารถ อานวย ลนคิ และความลุดชแกอาณา
 ปรชาราชฏรได้ โดยมิตองคานงถึงลทชอนถูคตอง
 ของพระราชโอรส อกนยหนิง ชางหน้าทาน ทาน
 ยอมจะแลเห็นนภปราชญ์ นภปรัชญา ผู้มลต
 ลมปรัชญญอนคอยเบ้นประจำ ผู้รกชาติบานเมือง
 ชงมทงความเทยงชรรมและยุดคชรรม บุคคลดงกลาว
 หนจะเป็นคนใหครายควตลกนาชบชนหรือครายผดผผคคน
 ดงท ได้ระบายไว้ในหนงลล ของแอนนาใด ท เดยว หรือ
 ชำพเจ้าชอมอบคำคอบบญหา ชอนไว แกความล่านกใน
 ความยุดคชรรมและความเบ้นชรรมของทาน

นายอาเดกซันเดอร์ บี. กริธไวลด์ ชาวอเมริกัน
 ผู้ที่ได้ใช้เวลาศึกษาเหตุการณ์ในประเทศนั้นมานาน ได้
 เขียนบทความเรื่อง “พระจอมเกล้าของประเทศไทย
 ของศตวรรษ” ข้าพเจ้าขอยกเอาข้อความบางตอนมา
 กล่าวคือ “ในราว ค.ศ. ๑๘๗๐ เศษ เมื่อแอนนาเกิด
 มาทางตะวันตก หลังจากที่ได้อยู่ในกรุงเทพฯ ๕ ปี
 ในฐานะครูสอนหนังสือ พระราชโอรส และพระราชธิดา
 ของพระมหากษัตริย์ไทยแล้ว ก็ได้พิมพ์หนังสือหนึ่ง
 เล่มให้ชื่อว่า ‘เพียงชาวอังกฤษประจำราชสำนักไทย’
 และ ‘ความพิศวาลในป่าเริ่ม’ แม่หนังสือทกลาวน
 มีจุดประสงค์จะพรรณนาโดยละเอียดและถูกต้องถึงสถาน
 ที่และบุคคลที่แอนนาได้ประสบพบเห็นมาเป็นอย่างดี และ
 แม้จะได้มีการบรรยายภาพไว้อย่างงดงามถึงสถานที่บาง
 แห่ง ซึ่งเมื่อนึกถึงแล้ว พวกเราทราบดีว่าเมืองไทยย่อม
 อุดมไปด้วยสิ่งที่มีค่า หนังสือทั้งสองเล่มนี้ ก็เต็มไปด้วยข้อ
 ความที่ผิดและที่เกินความจริง และทั้งที่เป็นความเท็จ

อย่างแน่แท้

“แอนนาเป็นผู้สังเกตการณ์ที่ละเอียดและเชื่อกันง่าย การที่เธอได้แปลถ้อยคำภาษาไทยผิดบ่อย ๆ แสดงว่าเธอมีไวยากรณ์ภาษาไทยดีพอ และเป็นทเห็นได้ชัดว่าเธอเป็นผู้ที่ไม่มีความสงสัยในชาวอกุศลใด ๆ เลยเลย จึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้อง สอบ สำนวนให้แน่น่อนก่อน และเช่นเดียวกับ บรรดา ศาสดาจารย์ใน คัมภีร์ วิทโตเรียน เธอพร้อมเต็มที่จะเชื่อไปในทางที่ร้าย

“เธอวาดรูปพระราชากับว่าเป็นยักษ์มารที่โหดร้าย ขอความบางตอนของเธอกล่าวถึงพระองค์นั้น อาจจะเป็นด้วยการเข้าใจผิดจริง ๆ แต่ก็นอยหทัยตอนที่เป็นการจงใจเลกสรรแต่งขึ้น อาจจะเป็นด้วยเจตนาจะได้ร้ายแก่คนที่เธอไม่ชอบ หรืออาจจะเป็นด้วยความประสงค์ที่จะทำให้หนังสือของเธอ มีลักษณะ น่าสนใจ และด้วยเหตุนี้ ขาดได้ดขึ้น การเลกสรรแต่งของเธอเลยเองนั้นส่วนมากจับได้ง่าย เช่นตอนที่เธอเล่าว่าพระ

ราชาทรงส่งเจ้าจอมทชิต พระราชหฤทัยไว้ในห้องซึ่งได้
 ดินในพระราชวังนั้น ผู้ใดเคยอยู่กรุงเทพฯ ย่อมทราบ
 ว่าเป็นดังสุดวิสัยที่จะสร้างห้องใดขึ้นใดๆ ในพื้นที่นั้นอัน
 เต็มไปด้วยน้ำ บางคราวก็ต้องทำการสับสวาททาง
 วรรณกรรมออกบ้าง จึงจะพิศจน์เรื่องที่เลกสรรแต่งขึ้น
 เองนั้นได้ เช่นในเรื่องที่เชอบรรยายถึงพระทวารใหม่ซึ่ง
 สร้างขึ้นทดแทนพระบรมมหาราชวัง ในปี พ.ศ. ๒๔๐๘
 (ค.ศ. ๑๘๖๕) เชอเล่าว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ประหารคนผู้ใดผ่านไป
 โดยไม่รู้ตัว แล้วเอาศพฝังไว้ใต้ทวารเพื่อวิญญาณ
 ที่ไม่สงบของคนเหล่านั้น จะได้สงบ ณ ที่นั้นตลอดไป
 คอยขับไล่ผู้รบกวน ความจริงมบทความเรื่องหนึ่งเขียน
 ไว้อย่างละเอียดว่าด้วยการพิชิตอย่างกว้าง ในราย
 งานของบาทหลวงฝรั่งเศสในปี พ.ศ. ๒๓๗๔ (ค.ศ. ๑๘๓๑)
 ซึ่งเป็นเวดาก่อนที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 เสด็จขึ้นครองราชย์มาช้านาน แนนนาบรรยายถึง

เหตุการณ์ที่กล่าวมา โดยมีรายละเอียดเช่นเดียวกัน และ
ใช้ถ้อยคำเกือบจะเหมือนกันกับในรายงานนั้น ทั้งนี้
เป็นการแสดงหลักฐานโดยมิได้ตั้งใจด้วยว่า เธอได้ถัก
คิดลอกข้อความมาจากผู้อื่น เพราะคำแปลของศัพท์
ฝรั่งคำมอดอยู่แห่งหนึ่งหรือสองแห่ง เห็นได้ชัดว่า
แอนนาได้เอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อ ๓๔ ปี ก่อนหน้านั้นมา
กล่าวและกล่าวหาผิดตัวคน”

๘. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จ
สวรรคตในปี พ.ศ. ๒๔๑๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชโอรสเสด็จขึ้นเถลิงราชสมบัติ
สืบสนองพระองค์ต่อมา โดยพระปรีชาสามารถ
ได้ทรงดำเนินงานแก้ไขการปกครองประเทศให้ทันสมัย
จนในที่สุดก็เป็นผลสำเร็จ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
ทราบดีว่า ทรงสมเด็จพระบรมชนกนาถและพระองค์
เองทรงมีความเห็นในกิจการบ้านเมืองไปไกลกว่าสมัย

ของพระองค์ เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้
 ปรากฏการณ์ได้รู้ถึงชนบทรรมนิยมของชาวตะวันตก
 วิชาการที่จะให้บรรลุจุดประสงค์อันหนึ่ง กคือการศึกษ
 ณะนั้นจึงได้ทรงริเริ่มขยายการศึกษาเป็นการใหญ่โปรด
 เกด้า ๆ ให้ส่งพระราชโอรส โอรสของเจ้านาย และ
 บุตรข้าราชการไปต่างประเทศ เพื่อศึกษาวิชาและกิจ
 การในแขนงต่าง ๆ ของงานปกครอง และเมื่อได้
 ดำเนินการศึกษากลับมาแล้ว มีหลายท่านที่ได้นำ
 และทำข้อสังเกตไว้ในงานหน้าที่ของตน

ในปี พ.ศ. ๓๒๔๕ (ค.ศ. ๑๘๘๒) ได้มีการปรับปรุง
 ระบบการปกครองและจัดตั้งกระทรวงต่าง ๆ ขึ้น โดย
 กำหนดหน้าที่ไว้โดยเฉพาะ เสนาบดีเจ้ากระทรวงทุก
 คนต้องรับผิดชอบสำหรับกระทรวงของตนและเสนาบดี
 แต่ละคน ต้องรับผิดชอบต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัว ได้มีการว่าจ้างที่ปรึกษาชาวต่างประเทศมา
 เพื่อให้คำแนะนำและแขนงต่าง ๆ ของการปกครองได้รับคำ

ปรึกษาของผู้เชี่ยวชาญทั่วกันทุกแขนง หนึ่งได้ทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งตำแหน่งที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน
 คนหนึ่ง เพื่อเป็นที่ปรึกษาทั่วไปในกิจการปกครอง แต่
 ก็ให้ปรึกษาได้เป็นพิเศษโดยเฉพาะ ในการต่างประเทศ
 ด้วย ที่ปรึกษาราชการแผ่นดินคนแรกนั้น เคยเป็น
 รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ ของประเทศ เบลเยียม ชื่อ
 มองต์เออร์ โรตัง จิตมั่งดี ซึ่งต่อมาได้รับพระราช-
 ทานบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาอภัยราชา ที่ปรึกษาราช
 ราชการแผ่นดินคนต่อมาเป็นชาวอเมริกัน คือ มิตเตอร์
 ดีโตรเบด เป็นผู้ที่มาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ต่อมา
 ได้ลดตำแหน่งที่ปรึกษาราชการแผ่นดินลงมาเป็นที่ปรึก
 ษาในการต่างประเทศ และผู้ที่ได้รับตำแหน่งภายหลัง
 มิตเตอร์ดีโตรเบดนั้นล้วนเป็นชาวอเมริกันทั้งสิ้น และ
 เกือบทุกคนมาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวได้ทรง
 เป็นผู้ทรงพระราชดำริเริ่มให้เด็กทาส พระองค์ทรง

พระราชดำริไปในขณะทบรรดาเจ้านายและขุนนางยังไม่
มีความเห็นพ้องด้วย แมกระนั้นกตกคงทรงดำเนนรัฐ
ประศาสตร์โนบายแก่ ไชยทบุำรุงบ้านเมืองต่อไป และใน
ปี พ.ศ. ๒๔๔๘ (ค.ศ. ๑๙๐๕) การเลิกทาสกดำไว้จ
บริบูรณ์ ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าพิศวงอย่างไรที่อาณา
ประชาราษฎร์ ทวไป เคารพรักพระมหากษัตริย์พระองค์
นี้ และถวายพระนามว่า “ปิยมหาราช” มาจนเท่า
ทุกวันนี้ พระบรมรูปทรงมาอยู่หน้าพระที่นั่งอนันต-
สมาคมใน พระราชชนในพระเศ์นี้ได้เรียโรกันดัร้าง
ขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งความซาบซึ้งในพระมหา
กรุณาธิคุณ

๑๐. ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วโดยย่อถึงพระราชกรณีย-
กิจของพระมหากษัตริย์ในประเทศนี้ นับตงแต่เดือน
มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ มา เราได้ใช้ระบอบการปกครอง
แบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแล้ว พระราช

อำนาจและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์กัมเบ
 ไปตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ แต่พระราชประเพณี
 เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ ของพระมหากษัตริย์ ยังคงดำรง
 อยู่ พระมหากษัตริย์ ของเรายังคงทรงรักษาไว้ซึ่ง
 ทศพิธราชธรรมและประเพณีธรรมชาตินั้น เพราะ
 ว่าทศเดวธรรมะเหล่านี้เป็นหลักชัยของการปกครอง
 ทศ อินวตฤประสงค์ของการปกครองทั้งหลายก็เพื่อ
 จะประจักษ์ความดี และความร่มเย็นแก่อาณาประชา
 ราชรัฐ รัฐบาลใดปกครองได้ผลดังกล่าวมาแล้ว
 ก็นับได้ว่า ได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติจนครบถ้วนแล้ว
 ฉะนั้น หลักที่จะวินิจฉัยว่า รัฐบาลใดจะดีหรือไม่นั้น
 ย่อมอยู่ที่ผลของการที่ได้นำมาหาได้
 อยู่หรือไม่หรือระบอบของการปกครองไม่ ในที่สุด
 ชาวเขาชนานา เขาถอยคำ ค่อนข้าง จากคำประพันธ์ ของ
 จินตกรวองกฤษ อาเด็กซานเดอร์ ไปป ซึ่งมีเพื่อนผู้

เป็นนักประพันธ์ได้ออกมาเป็นพากย์ไทยไว้มากแล้ว
ณ ทน

“ระบอบใดจะเลิศประเสริฐสุด ปด้อยมนุษย์งม
งៃไต่เถียงไต่

แต่ระบอบที่ดีสุดไซ้ คือที่ได้ผลประเสริฐเลิศ
สุดเอ๋ย”

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศิริสาร ๖๒ ถนนปั้น (วัดแขก) สี่ลม

พระนคร โทร. ๓๑๕๕๘

นายกระมล ศิริสาร ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 10/4/ 97.

หอสมุดแห่งชาติสาขานครราชสีมา

แก้คำผิด

หน้า	บรรทัดที่	คำผิด	แก้ไข
๔	๙	เป็นประโยชน์แก่	เป็นประโยชน์แต่ไม่
		พระองค์ ๑	ประโยชน์แก่พระองค์ ๑
๑๐	๗	เบญจางคกะศัล	เบญจางคศัล
๑๑	๓	อชฎางคกะศัล	อชฎางคศัล
๑๓	๑๓	ให้ผล	ให้โตผล
๒๑	๑๔	จากครอบครอง	จากการครอบครอง
๒๙	๑๕	ได้ทรงเป็น	ได้เป็น

